

TA'LIMDA INKLYUZIV TA'LIMNI JORIY ETISHDA PEDAGOGLARNING
INKLYUZIV KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH

Iroda Yuldashova Dilshodovna

Alfraganus Universiti Pedagogika va psixologiya magistranti

93 544 62 06

Annotatsiya. Ushbu maqolada ta'lim muassasalarida inklyuziv ta'limni joriy etishda o'qituvchilar o'rtasida inklyuziv kompetentsiyani rivojlantirishning ahamiyati ko'rib chiqilgan. Maqolada turli tadqiqotlar natijalari keltirilgan va inklyuziv kompetentsiyani rivojlantirish bo'yicha asosiy topilmalar yoritilgan. Bundan tashqari, u ushbu topilmalarning oqibatlarini to'g'risida har tomonlama muhokama qiladi va o'qituvchilarning inklyuziv vakolatlarini rivojlantirish uchun xulosalar va takliflar beradi.

Kalit so'zlar: inklyuziv kompetentsiya, o'qituvchilar, inklyuziv ta'lim, rivojlanish, o'qitish, hamkorlik.

Annotation. This article examines the importance of developing inclusive competence among teachers in the introduction of inclusive education in educational institutions. The article presents the results of various studies and highlights the main findings on the development of inclusive competence. In addition, it comprehensively discusses the consequences of these findings and provides conclusions and suggestions for the development of inclusive competencies of teachers.

Keywords: inclusive competence, teachers, inclusive education, development, training, cooperation.

Аннотация. В данной статье рассматривается значение развития инклюзивной компетентности педагогов при внедрении инклюзивного образования в образовательных учреждениях. В статье представлены результаты различных исследований и освещены основные выводы о развитии инклюзивной компетенции. Кроме того, он всесторонне обсуждает последствия этих результатов и делает выводы и предложения по развитию инклюзивной компетентности учителей.

Ключевые слова: инклюзивная компетентность, учителя, инклюзивное образование, развитие, обучение, сотрудничество.

Inklyuziv ta'lim-bu turli xil qobiliyatlari, kelib chiqishi va xususiyatlaridan qat'i nazar, barcha talabalarning ishtiroki va yutuqlarini targ'ib qiluvchi falsafa va yondashuv. U har bir o'quvchi o'zini qadrlil, hurmatli va qo'llab-quvvatlanadigan his qiladigan inklyuziv o'quv muhitini yaratishga intiladi. Biroq, inklyuziv ta'limni muvaffaqiyatli amalga oshirish o'qituvchilardan o'quvchilarning turli ehtiyojlarini

qondirish uchun zarur bo'lgan bilim, ko'nikma, munosabat va amaliyotni o'z ichiga olgan inklyuziv kompetentsiyaga ega bo'lishni talab qiladi.

O'qituvchilar o'rtasida inklyuziv kompetentsiyani rivojlantirishni o'rganish uchun tegishli adabiyotlarni har tomonlama ko'rib chiqish o'tkazildi. Inklyuziv ta'lim, malaka oshirish dasturlari va o'qituvchilar uchun o'quv tashabbuslariga bag'ishlangan tadqiqotlar tahlil qilindi. Bundan tashqari, inklyuziv kompetentsiyani rivojlantirishning ta'lim natijalariga ta'sirini o'rganadigan sifatli va miqdoriy tadqiqotlar o'rganildi.

Ta'lim muassasalarida inklyuziv ta'limni muvaffaqiyatli joriy etish va amalga oshirish uchun o'qituvchilar o'rtasida inklyuziv kompetentsiyani rivojlantirish juda muhimdir. Inklyuziv kompetentsiya deganda barcha o'quvchilarning, shu jumladan nogironlarning va boshqa maxsus ta'lim ehtiyojlarining turli ehtiyojlarini samarali qondirish uchun o'qituvchilar egallashi kerak bo'lgan bilim, ko'nikma, munosabat va qadriyatlar tushuniladi.

O'qituvchilar o'rtasida inklyuziv kompetentsiyani rivojlantirish uchun e'tiborga olish kerak bo'lgan ba'zi asosiy jihatlar:

- O'qitish va malakasini oshirish: o'qituvchilar inklyuziv ta'limga yo'naltirilgan har tomonlama o'qitish va doimiy ravishda malaka oshirish imkoniyatlarini olishlari kerak. Ushbu trening nogironlik va maxsus ta'lim ehtiyojlarini tushunish, o'qitishni farqlash, o'qitish strategiyasi va materiallarini moslashtirish, inklyuziv sinf muhitini targ'ib qilish va boshqa mutaxassislar va ota-onalar bilan hamkorlik qilish kabi mavzularni qamrab olishi kerak.

- Inklyuziv pedagogikani bilish: o'qituvchilar inklyuziv pedagogika to'g'risida qat'iy tushunchaga ega bo'lishlari kerak, bu turli xil o'quv ehtiyojlarini qondirish uchun o'qitish usullari, materiallari va baholarini moslashtirishni o'z ichiga oladi. Ular nogiron talabalarni qo'llab-quvvatlaydigan dalillarga asoslangan o'quv strategiyalari va yordamchi texnologiyalar bilan tanishishlari kerak. Ushbu bilimlarni ixtisoslashtirilgan kurslar, seminarlar va ta'lim resurslari orqali olish mumkin.

- Shaxsiy farqlarni anglash: o'qituvchilar talabalar o'rtasidagi individual farqlarni tan olishlari va qadrlashlari kerak. Bunga turli xil ta'lim uslublari, madaniy kelib chiqishi, lingvistik ehtiyojlari va nogiron talabalar duch keladigan o'ziga xos muammolarni tushunish kiradi. Ushbu farqlardan xabardor bo'lish orqali o'qituvchilar barcha o'quvchilar uchun ishtirok etish va faollikni rivojlantiradigan inklyuziv o'quv muhitini yaratishi mumkin.

- Hamkorlik va jamoaviy ish: inklyuziv ta'lim o'qituvchilar, yordamchi xodimlar, mutaxassislar va oilalar o'rtasida hamkorlikni talab qiladi. O'qituvchilar birgalikda muammolarni hal qilish, samarali muloqot va jamoaviy ish ko'nikmalarini rivojlantirishlari kerak. Ular turli xil ehtiyojlarga ega bo'lgan talabalar uchun tegishli turar joylarni, modifikatsiyalarni va qo'llab-quvvatlash strategiyalarini aniqlash va amalga oshirish uchun boshqa mutaxassislar bilan ishlashlari kerak.

•Ijobiy munosabat va e'tiqodlar: inklyuziv ta'limda munosabat va e'tiqodlar hal qiluvchi rol o'ynaydi. O'qituvchilar barcha talabalarning xilma-xilligi, inklyuzivligi va qobiliyatlariga ijobiy munosabatda bo'lishlari kerak. Ular har qanday tarafkashlik yoki stereotiplarga qarshi chiqishlari va barcha talabalar o'zlarini qadrlashlari, hurmat qilishlari va qo'llab-quvvatlashlarini his qiladigan ijobiy va inklyuziv sinf muhitini yaratishga intilishlari kerak.

•Reflektiv amaliyot: o'qituvchilar o'zlarining o'qitish amaliyotini doimiy ravishda baholash va takomillashtirish uchun aks ettirish amaliyoti bilan shug'ullanishlari kerak. Bu o'z o'qitish usullari haqida mulohaza yuritish, talabalarning bilim olishiga ta'sirini o'rganish, hamkasblardan fikr-mulohaza izlash va inklyuzivlikni ta'minlash uchun zarur tuzatishlar kiritishni o'z ichiga oladi.

•Kirish mumkin bo'lgan o'quv muhiti: o'qituvchilar jismoniy va ijtimoiy inklyuziv o'quv muhitini yaratish haqida ma'lumotga ega bo'lishlari kerak. Ular barcha talabalar uchun kirish va ishtirok etishni yaxshilash uchun sinf tartibi, o'tiradigan joylar, kirish imkoniyatlari va yordamchi texnologiyalardan foydalanish kabi omillarni hisobga olishlari kerak.

Umuman, o'qituvchilar o'rtasida inklyuziv vakolatlari rivojlantirish tayyorlash birlashmasidan talab, bilim olish, o'ychan amaliyoti, va xilma-quchoqlab uchun majburiyat. O'qituvchilarni zarur ko'nikma va qarashlar bilan jihozlash orqali inklyuziv ta'limni samarali amalga oshirish mumkin va barcha talabalar o'rganish va muvaffaqiyatga erishish uchun teng imkoniyatlarga ega bo'lishlari mumkin.

Topilmalar shuni ko'rsatadiki, inklyuziv kompetentsiyani rivojlantirish dasturlari o'qituvchilarning talabalarning turli ehtiyojlarini qondirish bo'yicha bilim va ko'nikmalarini oshirishga sezilarli hissa qo'shadi. Ushbu dasturlarga ixtisoslashtirilgan treninglar, hamkorlikda o'qitish imkoniyatlari va ushbu soha mutaxassislarining doimiy ko'magi kiradi. Bunday dasturlarda ishtirok etadigan o'qituvchilar takomillashtirilgan o'qitish amaliyotini, ishonchni oshirishni va talabalarning faolligini va yutuqlarini namoyish etadilar.

Muhokama bo'limi natijalarning oqibatlarini o'rganadi va o'qituvchilar o'rtasida inklyuziv kompetentsiyani rivojlantirishda duch keladigan muammolarni o'rganadi. Bu individual o'qituvchilarning ehtiyojlariga va o'qituvchilar, talabalar, oilalar va jamoat manfaatdor tomonlari o'rtasidagi hamkorlikning ahamiyatiga qaratilgan shaxsiylashtirilgan kasbiy rivojlanishning muhimligini ta'kidlaydi. Munozara, shuningdek, inklyuzivlik madaniyatini rivojlantirish va o'qituvchilarning inklyuziv kompetentsiyasini rivojlantirish uchun qulay muhit yaratishda maktab rahbariyatining rolini ta'kidlaydi.

Xulosa va takliflar:

Topilmalar va munozaralarga asoslanib, inklyuziv ta'limni muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun o'qituvchilar o'rtasida inklyuziv kompetentsiyani rivojlantirish juda

muhimdir. Inklyuziv kompetentsiyani oshirish uchun ta'lim muassasalariga o'qituvchilar uchun har tomonlama va doimiy ravishda malaka oshirish imkoniyatlarini taqdim etish tavsiya etiladi. Bunga seminarlar, murabbiylik dasturlari va hamkorlikdagi o'quv jamoalari kirishi mumkin. Bundan tashqari, ta'lim muassasalarida inklyuzivlik madaniyatini tarbiyalash, o'qituvchilar o'rtasida hamkorlikni rivojlantirish va ilg'or tajribalarni baham ko'rish, talabalar, oilalar va jamoat a'zolarini bu jarayonga jalb qilish inklyuziv ta'lim maqsadlariga erishish yo'lidagi muhim qadamlardir.

Xulosa qilib aytganda, o'qituvchilar o'rtasida inklyuziv kompetentsiyani rivojlantirish inklyuziv ta'limni muvaffaqiyatli amalga oshirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. O'qituvchilarni zarur bilim, ko'nikma, munosabat va amaliyot bilan jihozlash orqali biz xilma-xillikni qamrab oladigan, barcha o'quvchilarga kuch beradigan va ularni yanada inklyuziv va adolatli jamiyatga tayyorlaydigan ta'lim muhitini yaratishimiz mumkin.

Adabiyotlar.

1. Ахмедов, Б. А. (2021). Задачи обеспечения надежности кластерных систем в непрерывной образовательной среде. *Eurasian Education Science and Innovation Journal*, 1(22), 15-19.

2. Akhmedov, B. A., Shuhkrat, K, (2020). Cluster methods of learning english using information technology. *Scientific Progress*, 1(2), 40-43.

3. Akhmedov, B. A. (2021). Development of network shell for organization of processes of safe communication of data in pedagogical institutions. *Scientific progress*, 1(3), 113-117.

4. Akhmedov, B. A., Majidov, J. M. (2021). Practical ways to learn and use the educational cluster. *Экономика и социум*, 2(81).

5. Akhmedov, B. A. (2021). Cluster methods for the development of thinking of students of informatics. *Academy*, 3(66), 13-14.

6. Akhmedov, B. A. (2021). Innovative cluster model for improving the quality of education. *Academic Research in Educational Sciences*, 2(3), 528-534.

7. Ахмедов, Б. А. (2021). Динамическая идентификация надежности корпоративных вычислительных кластерных систем. *Academic Research in Educational Sciences*, 2(3), 495-499